

Kadernota 2019

Hoogheemraadschap van
Delfland

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Financiële uitgangspunten Kadernota 2019	5
1.2	Leeswijzer	6
2	Delfland brede trends en ontwikkelingen	7
2.1	Exogene ontwikkelingen	7
2.2	Klimaat en verstedelijking	7
2.3	Omgevingswet	7
2.4	Toekomstbestendig ontwikkelen	8
3	Inzicht in de programma's: trends, ontwikkelingen en risicomanagement.....	9
3.1	Klimaatadaptatie, veiligheid en stedelijk waterbeheer	9
3.2	Gezond, schoon en zoet water	11
3.3	Watersysteem	13
3.4	Afvalwaterketen en zuiveren	15
3.5	Programma Innovatie, duurzaamheid en financiën.....	17
3.6	Bestuur, organisatie en instrumenten	18
3.7	Risicomanagement.....	20
4	Financieel kader	23
4.1	Financieel beleid coalitieakkoord, kadernota en begroting	23
4.2	Tarieven.....	23
4.3	Voorziening groot onderhoud afvalwater en zuiveren	23
4.4	Mutaties Kadernota	24
4.5	Totaaloverzicht bijstelling meerjarenraming 2019-2023.....	25
4.6	Investerings.....	25
4.7	Financiële positie Delfland op basis van Kadernota 2019.....	26

1 Inleiding

Met deze Kadernota 2019 geeft het college richting aan het laatste jaar (2019) van deze collegeperiode. Daarbij ligt de focus op de afronding van het coalitieakkoord 2015-2019. Daarnaast geldt dat voor het huidige Waterbeheerplan (2016-2021) het bijbehorende uitvoeringsprogramma jaarlijks met het vaststellen van de kadernota en begroting wordt bijgesteld.

Ook voor deze kadernota hanteert het college het uitgangspunt dat Delfland zich richt op het toekomstbestendig uitvoeren van het watersysteem en het zuiveringsbeheer en dat daarbij ook een financiële situatie hoort die toekomstbestendig is. De belastingtarieven stijgen dan ook beheerst en er wordt vastgehouden aan de afspraak om de schuldenlast af te bouwen. Dit is verder uitgewerkt in hoofdstuk vier van deze kadernota.

1.1 Financiële uitgangspunten Kadernota 2019

De Kadernota 2019 heeft de volgende financiële uitgangspunten:

1. Voor deze collegeperiode geldt een beheerste tariefstijging voor het watersysteem van 1,5% per jaar. Het college zal in de Begroting 2019 het voorstel doen om het tarief zuiveringsheffing voor 2019 te handhaven op het niveau van €93,50, in lijn met het amendement Van Kretschmar c.s.¹;
2. Voor de meerjarenraming 2019-2022 wordt een ongewijzigd tarief zuiveringsheffing, € 93,50, gehanteerd. Vanaf 2023 geldt ook voor het tarief zuiveringsheffing een beheerste tariefstijging van 1,5% per jaar;
3. De taakstellingen uit het coalitieakkoord (€ 10 miljoen) en de Kadernota 2017 (€ 5 miljoen) leiden tot een besparing van structureel € 15 miljoen in 2019;
4. Jaarlijks wordt een storting in de Reserve niet-vrij besteedbaar vermogen begroot. Het begrote exploitatieresultaat ná bestemming is € 0;
5. In aanvulling op het uitgangspunt van de Kadernota 2017 het jaarlijks voordeel herfinanciering AWZI Harnaspolder in de jaren 2017 tot en met 2019 toe te voegen aan de Reserve Tariefdemping Zuiveringsheffing, wordt het jaarlijks voordeel ook vanaf 2020 toegevoegd aan deze reserve. De inzet van de reserve vanaf 2020 is een keuze voor de volgende coalitie;
6. Het verschil tussen het afgesproken zuiveringstarief en de rekenkundige uitkomst van de kostentoerekening wordt ook in 2019 toegevoegd aan de reserve Tariefdemping zuiveringsheffing;
7. In de jaren 2019-2023 wordt de Reserve Tariefdemping Zuiveringsheffing ingezet ten behoeve van de stabilisering van het tarief zuiveringsheffing.

Met deze Kadernota 2019 worden de financiële en beleidsmatige kaders vastgesteld voor de Begroting 2019 en de meerjarenraming 2020-2023. De Begroting 2019 wordt binnen deze kaders uitgewerkt. Daarnaast gelden de volgende begrotingsregels, die in het coalitieakkoord 2015-2019 zijn afgesproken:

- Overschrijding van kosten binnen een begrotingsprogramma worden gefinancierd met bezuinigingen op andere onderdelen binnen datzelfde begrotingsprogramma;
- Indien er kosten gemaakt moeten worden voor nieuwe opgaven en nieuw beleid, dan zullen hiervoor oude opgaven gerealiseerd en beëindigd moeten zijn, ingeleverd moeten worden en/of zal oud beleid moeten verdwijnen;
- Bij behandeling van een nieuw beleidsvoorstel wordt een gedegen financiële en sluitende onderbouwing aangeleverd waarbij ingegaan is op de dekking van het voorstel, de effecten ten aanzien van de exploitatie en indien van toepassing de langjarige beheer- en onderhoudskosten;
- Delfland voert een restrictief beleid met betrekking tot het activeren van kosten voor waterbeheer en waterzuivering;
- Delfland werkt aan het verder vergroten van het realiteitsgehalte van de begroting.

¹ Amendement Van Kretschmar c.s., Begroting 2017

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk twee worden de trends en ontwikkelingen uiteengezet waarvan de impact breder is dan voor één specifiek programma. In hoofdstuk drie wordt vervolgens ingegaan op de trends en ontwikkelingen per programma. Alleen relevante nieuwe trends en ontwikkelingen worden beschreven in dit hoofdstuk. Wanneer sprake is van het voortzetten van bestaand beleid/bestaande uitvoering wordt het in deze kadernota niet verder toegelicht. In de Begroting 2019 worden de programma's volledig, dus voor alle aspecten, uitgewerkt voor 2019. Ook is in dit hoofdstuk de paragraaf over risicomanagement opgenomen. Tenslotte wordt in hoofdstuk vier het financiële kader verder uitgewerkt.

2 Delfland brede trends en ontwikkelingen

2.1 Exogene ontwikkelingen

Er is sprake van een aantal ontwikkelingen buiten Delfland, waar Delfland geen invloed op heeft en die derhalve als exogeen kunnen worden aangemerkt. Deze ontwikkelingen leiden tot een stijging van de uitgaven van Delfland. Het gaat daarbij om de volgende drie onderwerpen:

Vervallen vrijstelling afvalstoffenheffing

Conform het regeerakkoord vervalt de vrijstelling op de afvalstoffenheffing voor het verbranden of storten van zuiveringsslib naar verwachting per 2019. Als gevolg van deze, door Delfland te betalen, belasting stijgen in 2019 de kosten voor het verwerken van slib.

CAO-indexering

Op het gebied van de arbeidsvoorwaarden streven de waterschappen naar het afronden van de CAO-besprekingen in 2018. Vanwege uiteenlopende standpunten zijn de consequenties hiervan nog niet exact aan te geven.

Informatiebeveiliging

De uitgaven voor informatiebeveiliging stijgen omdat de bescherming van onze infrastructuur en onze vertrouwelijke data tegen cyber-criminaliteit steeds meer inspanning vergt.

Voor deze exogene factoren is voor 2019 totaal een bedrag van € 3,1 miljoen geraamd. In hoofdstuk vier van deze kadernota wordt hier verder op in gegaan.

2.2 Klimaat en verstedelijking

Naar verwachting zijn begin 2019 de nieuwe neerslagstatistieken, gebaseerd op de meest actuele klimaatscenario's, gereed. Op basis daarvan zullen waarschijnlijk nieuwe risicogebieden geïdentificeerd worden. Dat zijn locaties die dan niet (meer) voldoen aan de normering voor wateroverlast. Dit treedt voornamelijk op in verharde gebieden, zoals steden en de glastuinbouw. Daarnaast is de bouw van extra woningen in het reeds sterk verstedelijkte gebied van Delfland ook een ontwikkeling met grote impact.

De wijzigingen in het klimaat in combinatie met deze verstedelijkingsopgave maken het noodzakelijk te zoeken naar nieuwe en innovatieve oplossingen om de wateropgaven ook in de toekomst goed te kunnen uitvoeren. 3Di-modellen helpen Delfland bij het zoeken naar innovatieve oplossingen, waarbij Delfland samen met gemeenten en provincie integrale modellen ontwikkelt door bijvoorbeeld 3Di-modellen van riolering en watersysteem te koppelen.

2.3 Omgevingswet

Een van de grote ontwikkelingen voor lokale overheden is de invoering van de Omgevingswet. De invoeringsdatum is inmiddels vastgesteld op 1 januari 2021 (was: 1 juli 2019). De wet heeft een groot aantal wetten en regelingen gebundeld met als centraal doel een integralere aanpak van de verbetering van de leefomgeving te krijgen. Daarbij verwacht de wetgever ook een andere houding van de gezamenlijke overheden. Het uitgangspunt is dat duidelijk gemaakt wordt onder welke voorwaarden welke ontwikkelingen in de leefomgeving mogelijk zijn; niet dat wetten en regels bij voorbaat ontwikkelingen in de leefomgeving moeilijk of onmogelijk maken. Kort gezegd: van nee tenzij, naar ja mits. Met deze andere rolopvatting van alle overheden biedt de omgevingswet ook kansen voor andere (private) partijen om initiatief te nemen.

De decentralisatie van taken en bevoegdheden heeft grote impact op gemeenten, provincies en waterschappen. Zij worden geacht vanuit één wet, vanuit één (digitaal) loket en vanuit de gedachte van één overheid samen te werken en vragen uit de samenleving te beantwoorden. Voor waterschappen specifiek betekent het dat water een onderdeel wordt van een integrale afweging (zoals natuur, lucht, veiligheid etc.) Dit heeft gevolgen voor de manier waarop in de organisatie wordt samengewerkt, hoe Delfland samenwerkt met andere partijen en ook hoe Delfland hier bestuurlijk invulling aan geeft. Ook dit wordt de komende periode verder vormgegeven.

Delfland omarmt de uitgangspunten van de nieuwe wet en kiest ervoor de implementatie van de Omgevingswet voortvarend op te pakken. Delfland participeert ten volle in landelijke netwerken en neemt daar vaak het initiatief. Tevens betekent dit, dat Delfland met betrokken partijen in de vorm van pilots al gaat werken alsof de wet al van kracht is. Delfland pakt de opgave van digitalisering op door beleid om te zetten in toepasbare regels en digitaal te maken (pilot Digitaal Regelbeheer).

Een ontwikkeling die samenhangt met de implementatie van de Omgevingswet is de focus op klantgerichtheid. Het Klant Contact Centrum van Delfland vervult daarbij een belangrijke rol. In 2019 vertaalt dit zich onder andere in de doorontwikkeling van de digitale dienstverlening en het verder klantgericht maken van werkprocessen.

Nationaal en regionaal hebben de overheden, waaronder de gemeenten in Delflands beheergebied, aangegeven dat ze met hetzelfde tempo verder gaan met de implementatie van de omgevingswet. Dat betekent voor Delfland dat de in de Begroting 2018 gereserveerde budgetten voor 2018 en 2019 in die jaren worden gebruikt. Hierbij wordt uitgegaan van het principe van een taakstellend budget. Dat betekent dat verwacht wordt dat in 2020 de implementatie dermate gevorderd is, dat geen extra budget nodig is.

2.4 Toekomstbestendig ontwikkelen

Delfland streeft ernaar om in 2050 100% circulair en klimaatneutraal te zijn en in 2025 energieneutraal. Omdat Delfland vaak een onderdeel is van grotere cycli van water, energie en grondstoffen werkt Delfland daarom buiten zijn grenzen, maar vanuit zijn kerntaken, samen met partners die kunnen helpen bij het sluiten van de kringlopen. Het streven naar 100% circulair betekent dat alleen gebruik wordt gemaakt van grondstofbronnen die dat mogelijk maken. Daarnaast worden grondstoffen na gebruik steeds weer terugwonnen en hergebruikt.

Tussen energie, zoetwater en grondstoffen bestaat een grote mate van onderlinge afhankelijkheid. Door grondstoffen uit ons afvalwater terug te winnen kan het energieverbruik bijvoorbeeld fors toenemen. Bij het maken van afwegingen worden de effecten op de verschillende doelen daarom steeds in samenhang beoordeeld. Om hierbij te helpen zijn in de 'Strategie Delfland Circulair'² leidende principes bepaald en is een afwegingsmatrix opgesteld. Voor de ontwikkeling naar een circulaire werkprocessen is een omslag in denken cruciaal: van lineair denken naar circulair denken.

Tabel 2.1 omslag in denken

Lineair	Circulair
Afval	Grondstof
Keten	Cyclus
Prijs van het product	Waarde van de grondstoffen
Productiekosten	Totale levens-cyclus-kosten
Financiële kosten en baten	Maatschappelijke kosten en baten
Businesscases	Valuecases ³
Korte termijn resultaat	Lange termijn resultaat
Eigen resultaat (bijv. zelfvoorzienendheid)	Samenwerken aan gezamenlijke kringlopen

In 2018 wordt de strategie Delfland Circulair verder uitgewerkt in een aanpak, waarna vanaf 2019 de aanpak verder wordt uitgerold. Hierbij worden de onderwerpen duurzaam, energieneutraal, circulair, hemelwateraanpak en de toekomstagenda afvalwaterketen in samenhang uitgewerkt en geïmplementeerd.

² D&H 3 april 2018

³ Een value case beschrijft de waarde die elke betrokken partij voor zichzelf creëert binnen een project of programma. Het is vooral geschikt voor complexe projecten waarvan de directe (financiële) waarde niet meteen voor alle partijen zicht- of haalbaar is, maar die wel aanzienlijke maatschappelijke impact hebben.

3 Inzicht in de programma's: trends, ontwikkelingen en risicomanagement

3.1 Klimaatadaptatie, veiligheid en stedelijk waterbeheer

3.1.1 Trends en ontwikkelingen

Programmalijn Klimaatadaptatie

De aandacht voor klimaatadaptatie is groeiende zowel bij overheden als bij particulieren. Dit biedt voor Delfland goede kansen om de regio klimaatbestendiger te maken. Delfland wil samen met zijn partners het bebouwde gebied minder kwetsbaar maken voor extreme weersomstandigheden en mogelijke schade bij overstromingen beperken. Hiermee geeft Delfland invulling aan het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie. In lijn met dit plan brengt de regio in de jaren 2019 en 2020 de kwetsbaarheid in beeld (stresstesten) en is bepaald op welke wijze de regio het beste klimaatbestendig kan worden gemaakt.

In 2018 is ingezet op het vergroten van de sponswerking⁴ van de stad, het stimuleren van klimaat adaptief handelen en het opstellen van stresstesten. Hierbij zet Delfland in op meer aandacht en ruimte voor (innovatieve) maatregelen om water vast te houden en wordt de samenwerking met inwoners, private partijen en overheden gezocht. Kansrijke en vernieuwende initiatieven worden ook financieel ondersteund met een stimuleringsregeling. Deze lijn wordt voortgezet in 2019 waarbij meer nieuwe doelgroepen worden benaderd en geënthousiasmeerd om mee te doen. Ook wordt in 2019 gestart met het omzetten van de resultaten van de stresstesten naar ontwikkelingsgerichte agenda's per gemeente. Daarnaast worden andere thema's dan de sponswerking geagendeerd die belangrijk zijn voor het klimaatbestendig maken van Delfland.

Programmalijn Waterveiligheid

In de periode tot 2024 worden de regionale en primaire keringen opnieuw getoetst aan de geldende normen. Dit proces is inmiddels uitgelijnd en levert in 2018 de eerste tussenresultaten op. De beleidsontwikkeling is zeker tot 2019 vooral gericht op de inpassing in het kader van de omgevingswet. Voor een goed assetmanagement van de keringen, is een verdiepingsslag van de beschikbare informatie nodig.

Het beheer en onderhoud van keringen in een zeer dicht bevolkt gebied zoals Delfland vraagt continu aanpassingen. Ontwikkelingen in dit kader zijn onder andere bloemrijke dijken, minder afrasteringen in de duinen en stringenter toezicht op keringen na buitengewoon onderhoud. De keringen worden steeds multifunctioneler gebruikt en dat leidt tot allerlei nieuwe ontwikkelingen waarvan de consequenties op termijn nog niet geheel duidelijk zijn. Met pilots wordt ervaring opgedaan met mogelijke oplossingen voor deze nieuwe ontwikkelingen, zodat ook kan worden ingeschat wat het langetermijneffect is op de beheer- en onderhoudskosten voor Delfland. Op basis van de resultaten van deze pilots kunnen bestuurlijke afwegingen worden gemaakt.

Het investeringsprogramma voor het buitengewoon onderhoud en de kadeverbeteringen verloopt conform verwachting. In 2019 kan de ontwikkeling in het investeringsprogramma voor de periode tot 2030 worden ingeschat op basis van de resultaten van het toetsen van de opgewaardeerde keringen (resultaat begin 2018), de toetsing van de polderkaden (resultaat begin 2019) en de eerste resultaten van de tweede toetsronde regionaal (resultaat over periode 2019-2023).

Programmalijn Stedelijk waterbeheer

De provincie ontwikkelt samen met partners bouwstenen voor de Provinciale omgevingsvisie en de omgevingsverordening. Daarnaast zijn de meeste gemeenten van start gegaan met het ontwikkelen van omgevingsvisies en/of omgevingsplannen en/of experimenten met zogenoemde vergunningentafels. Dit vraagt een andere manier van samenwerken en een verbreding op de inhoud, die nog volop in ontwikkeling is. Delfland wil vroegtijdig met gemeenten de samenwerking aan gaan om de belangen en doelen van Delfland goed te

⁴ Het opvangen, vasthouden en (eventueel) vertraagd afvoeren van hemelwater.

borgen. Daarnaast wordt ook met de watertoets pro-actief geadviseerd over ruimtelijke plannen.

De economische groei is zichtbaar in een toename van ruimtelijke initiatieven. Dit betekent dat het aantal gevraagde wateradviezen groeit maar ook dat er meer complexere adviesvragen worden gesteld voor bijvoorbeeld binnenstedelijke herontwikkelingen. Delfland wil in een vroeg stadium in gesprek komen met initiatiefnemers en een inschatting maken welke ontwikkelingen kansrijk zijn voor Delfland en welke niet. De inhoudelijke doelen van Delfland zijn hierbij leidend met in 2019 extra aandacht voor ecologische inrichting (KRW), kades en klimaat adaptatie. Dit vraagt een grotere inzet van bijvoorbeeld de watertoets om de plannen binnen de gestelde termijn te voorzien van adequate adviezen en meer flexibiliteit bij de planvorming om kansen die ontstaan te benutten. De inzet voor grote, complexe infrastructuurprojecten van derden zoals de A4 Inprikkers, A13-16 en Blankenburgverbinding blijft vergelijkbaar met voorgaande jaren.

Het waterplan blijft een belangrijk instrument in de samenwerking met gemeenten. De trend van vernieuwing en verbreding van gemeentelijke waterplannen zet door. Het gaat hierbij om het waterplan in combinatie met het rioleringsplan of water als onderdeel van een gemeentelijk klimaatadaptatie plan. Delfland juicht de verbreding naar klimaat adaptatie plannen toe, omdat ze de beweging richting een klimaat adaptief Delfland ondersteunen. Dit betekent dat Delfland vanuit zijn belang actief meewerkt aan deze gemeentelijke plannen waarbij de nadruk voor Delfland ligt op zo integraal mogelijke uitvoeringsprogramma's.

3.2 Gezond, schoon en zoet water

3.2.1 Trends en ontwikkelingen

Programmalijn Zelfvoorzienendheid en kringloopsluiting

Delfland Circulair

Begin 2018 is de strategie voor Delfland Circulair vastgesteld. In 2019 en in 2021 vindt een evaluatie van de strategie plaats, zodat deze op basis van leerpunten en voortgang kan worden geactualiseerd. Mogelijke projectkansen die zich voordoen worden gefinancierd vanuit de programma's waar ze betrekking op hebben.

Zoetwatervoorziening

Het in het Waterbeheerplan 2016-2021 opgenomen doel om de zoetwatervoorziening te borgen, ligt op schema. In 2019 gaat Delfland door met de uitvoering van de in het Deltaprogramma Zoetwater gemaakte afspraken, waaronder de verdere implementatie van het instrument 'waterbeschikbaarheid'. Dit doet Delfland zoveel mogelijk samen met de belangrijke gebruikers van zoetwater. Eigen verantwoordelijkheid van gebruikers (onder andere glastuinbouw) is daarbij een belangrijk aspect. De inzet is enerzijds gericht op het behouden en versterken van de aanvoermogelijkheden voor zoetwater en anderzijds op het verduurzamen en meer circulair maken van de watervoorziening. In 2018/2019 wordt verkend of het stoppen van nu nog gedoogde brijnlozingen op termijn een vliegwieltje kan zijn voor recirculatie van bedrijfsafvalwaterstromen in de glastuinbouw.

Programmalijn Chemische waterkwaliteit

Chemische Waterkwaliteit

In 2018 is duidelijk geworden, dat op basis van de resultaten voor de intensivering van de chemische waterkwaliteit de geïntensiverde aanpak ter verbetering van de chemische waterkwaliteit ook de gewenste effecten laat zien. Vooralsnog wordt de ingezette lijn, met onder andere een gebiedsgerichte aanpak van emissies van bestrijdingsmiddelen en nutriënten door de glastuinbouw, voortgezet.

Het halen van de KRW-doelen 2027 vraagt om een forse gezamenlijke inspanning en is alleen haalbaar bij aanpassing van het rijksbeleid voor nutriënten en bestrijdingsmiddelen. Delfland zet daarom ook in op beleidsbeïnvloeding.

Delta-aanpak Waterkwaliteit en zoetwater

De Delta-aanpak geeft prioriteit aan het beperken van nutriënten, bestrijdingsmiddelen en nieuwe stoffen zoals medicijnresten in het oppervlaktewater. Delfland volgt de ontwikkelingen, die met name snel gaan bij de keten-aanpak voor medicijnresten in het oppervlaktewater. Voor medicijnresten wordt ingezet op bewustwording en samenwerking in de 'zorgketen': Delfland kent geen 'hotspots' ('hotspots' zijn de Nederlandse RWZI's die wat betreft medicijnresten een relatief grote invloed hebben op de oppervlaktewaterkwaliteit)⁵, dus in beginsel pleegt Delfland geen inzet op 'end-of-pipe' AWZI-maatregelen, tenzij daarmee ook een bijdrage wordt geleverd aan Delfland circulair. In dat geval gebruikt Delfland namelijk ons effluent als grondstof voor onze zoetwatervoorziening. Voor microplastics, zorgwekkende stoffen, enzovoort zijn de consequenties nog niet duidelijk en is het noodzakelijk eerst inzicht te krijgen in het voorkomen van stoffen in Delflands water.

In 2019 wordt gewerkt aan uitvoering van de Delta-aanpak binnen Delfland, daarbij aansluitend op de afspraken rondom dit onderwerp die gemaakt worden tussen de Unie van Waterschappen en het Ministerie van I&W. Bij dit thema wordt de aansluiting gezocht met de doelen van Delfland circulair en waterbewustzijn.

Programmalijn Lokale knelpunten en kansen

Voor 2019 wordt beoogd twee lokale knelpunten aan te pakken. Belangrijke aanknopingspunten zijn het vergroten van waterbewustzijn en het benutten van kansen met bewoners. Daarnaast is het belangrijk dat de integrale legger van het watersysteem zo wordt opgesteld dat hierin naast de waterkwantiteit ook de waterkwaliteit en het belang daarvan tot uitdrukking en bescherming komen.

⁵ STOWA, Landelijke hotspotanalyse geneesmiddelen RWZI's, 2017

Programmalijn Zwemwater

Zwemwater van een goede kwaliteit is geen vanzelfsprekendheid, zeker gezien de voorspelde klimaatveranderingen. Het is wel een wens van de inwoners in het gebied én een verplichting voortvloeiend uit de EU-Zwemwaterrichtlijn. Ook in 2019 spant Delfland zich weer samen met de andere beheerders in voor een goede zwemwaterkwaliteit. Tijdens het zwemseizoen monitort Delfland de kwaliteit en communiceert Delfland over bijzonderheden in de zwemplassen. Door de aandacht van de inwoners in het gebied, de veranderingen in het klimaat en het opkomen van nieuwe algen soorten vraagt dit grotere inspanning dan voorheen.

Voor de waterspeeltuinen is een landelijke en provinciale discussie gaande over hoe precies met een officiële zwemwaterlocatie omgegaan dient worden. Dit heeft mogelijk impact op de taak van Delfland.

In het bijzonder vraagt de plas Delftse Hout aandacht. In eerste instantie waren hier ingrijpende en kostbare maatregelen gepland om de bron van voedingstoffen uit de bodem aan te pakken. In 2017 is echter een aantal positieve ecologische ontwikkelingen waargenomen die de vraag doen opkomen of dergelijke grote maatregelen wel nodig zijn. Daarom wordt 2018 benut om de ecologie verder te monitoren en structuurmaatregelen te nemen die de waargenomen ontwikkelingen kunnen ondersteunen. Het uitvoeren van deze maatregelen loopt door in 2019. Ook wordt bepaald of in 2019 nog aanvullende maatregelen nodig zijn.

Voor de plassen Put te Werve en de Wollebrand loopt in 2018 een onderzoek om te kijken welke maatregelen genomen kunnen worden om de blauwalgenproblematiek aan te pakken. Afhankelijk van de uitkomsten is het mogelijk dat in 2019 hier maatregelen worden uitgevoerd.

3.2.2 Programmalijn Coördinatie beheer

Delfland blijft inzetten op assetmanagement. Medio 2018 wordt het herijkte implementatieprogramma vastgesteld met daarin de belangrijkste stappen op weg naar een professionele assetmanagement organisatie in 2023. Een belangrijke stap in 2018/2019 is het verbeteren van de beschikbare informatie van de assets als basis voor transparantere afwegingen over gewenste prestaties, risico's en kosten.

Assetmanagement invoeren betekent een ontwikkeling in de manier van (samen)werken. Voor deze ontwikkeling wordt zoveel mogelijk aangesloten bij reeds voorgenomen activiteiten (zoals actualisatie van werkprocessen, onderhoudsplannen en competentieontwikkeling), zodat de extra inzet die deze implementatie vraagt beperkt blijft. Het implementatieprogramma sluit aan op de grotere lijn van organisatieontwikkeling.

3.3 Watersysteem

3.3.1 Trends en ontwikkelingen

Programmalijn Integraal watersysteem – waterkwantiteit

Wateroverlast

Het beheergebied van Delfland voldoet voor circa 97% aan de vigerende norm voor bescherming tegen wateroverlast door inundatie. Afgesproken is dat in 2021 voor 98% wordt voldaan en in 2027 voor 100%.

De verwachting is echter dat het KNMI in 2019, op basis van de nieuwe neerslagstatistieken, inzichten presenteert waarbij onderbouwd wordt dat het momenteel gebruikte klimaatscenario een onderschatting is. Het KNMI gaat op basis van de nieuwe neerslagstatistieken nieuwe klimaatscenario's opstellen. De verwachting is dat dit leidt tot een kleiner deel van het gebied dat aan de norm voor bescherming tegen wateroverlast door inundatie voldoet. Tot welk percentage dit leidt, kan pas worden bepaald na het bekend worden van de nieuwe klimaatscenario's.

Verstedelijking & bewustwording

In het beheergebied van Delfland neemt de verstedelijking steeds meer toe. Sinds een aantal jaar kijkt Delfland in het bebouwde gebied (stad en glas) nadrukkelijk niet alleen naar oplossingen binnen het watersysteem maar ook daarbuiten (vasthoudmaatregelen). De verstedelijking is een trend die eerder werd getemporeerd door de crisis. Nu de crisis over is, zet de verstedelijking door. Enerzijds heeft dit een negatief effect op het behalen van het doel (bescherming tegen wateroverlast door inundatie) vanwege de toename van verhard gebied en de aanleg van gescheiden riolering. Anderzijds zet de trend, dat inwoners en bedrijven (klimaat)bewuster worden en ook meer geneigd zijn om zich in te zetten voor een duurzame en klimaat adaptieve maatschappij, door. Inwoners en bedrijven nemen zelf steeds vaker vasthoudmaatregelen, met een positief effect op het doel. De verwachting is dat de komende jaren de positieve effecten van individuele maatregelen niet opwegen tegen de negatieve effecten van verstedelijking en dat er dus netto een negatief effect ontstaat op het te behalen doel. De verwachting is dan ook dat het percentage bebouwd gebied dat voldoet aan de norm voor bescherming tegen wateroverlast door inundatie (licht) afneemt.

Watersysteemanalyses

Ieder jaar wordt een aantal polders getoetst in het kader van de norm voor bescherming tegen wateroverlast door inundatie. Om de planning voor de komende jaren (tot en met 2021) te halen wordt de komende jaren een bovengemiddeld aantal polders getoetst.

Vervangingsinvesteringen/ instandhouding

Met als doel effectiever, efficiënter en transparanter te werken, is de afgelopen jaren steeds meer gewerkt volgens de principes van assetmanagement. Voor de instandhouding van stuwen en gemalen is op basis van de verwachte levensduur is voor deze objecten een theoretische meerjarenonderhoudsplanung opgesteld. Er wordt in 2018 een start gemaakt met een conditiemetingen op basis waarvan deze meerjarenonderhoudsplanung wordt bijgesteld en een bijbehorende meerjarenraming voor onder ander de vervangingsinvesteringen wordt opgesteld. Dan zal blijken of de ruimte in de begroting voldoende is om deze uit te voeren. De investeringsruimte voor 2019 wordt gebruikt om hier een start mee te maken.

Programmalijn Integraal watersysteem – ecologische waterkwaliteit en vismigratie

Waterplantzones

Afgelopen jaar is inzicht verkregen in de benodigde ecologische ontwikkeling in het watersysteem om de ecologische doelen te kunnen behalen. Dit komt onder meer terug in de Waterkwaliteitsrapportage over 2017. Daarin wordt geconstateerd dat vooral de ruimte die wordt geboden aan waterplanten, en daarmee de structuur die dit geeft aan andere organismen om tussen te leven, binnen Delfland onder druk staat. Dit heeft geleid tot de keuze om het maatregelenpakket bij te stellen. Daarbij worden er naast de realisatie van natuurvriendelijke oevers en vispaaiplaatsen ook ander type maatregelen getroffen. Bijvoorbeeld de aanpassing van het maaibeheer en onderhoud van watergangen zodat waterplantzones kunnen ontstaan, en het aanbrengen van meer structuur en habitat in

watergangen zodat er meer leefgebied ontstaat. Onderzocht wordt of deze maatregelen kunnen worden opgenomen in de integrale legger.

KRW-waterlichamen

Voor de periode tot en met 2021 heeft Delfland in 2014 het KRW-maatregelenpakket 2016-2021 vastgesteld en toegestuurd aan de Europese Commissie. Gedurende deze periode kan het maatregelenpakket door Delfland worden bijgesteld als dat nodig blijkt te zijn, waarbij het voldoende is de Europese Commissie op de hoogte te houden. In 2019 wordt een start gemaakt met het opstellen van het Stroomgebiedbeheerplan 2022-2027 (SGBP3). Voor deze periode zal opnieuw een maatregelenpakket worden vastgesteld.

Lokaal water

De maatregelen die Delfland neemt voor ecologische waterkwaliteit zijn vooral gericht op de KRW-waterlichamen. De afgelopen jaren is ook meer aandacht gekomen voor maatregelen buiten de KRW-waterlichamen, in het lokale water. Deze hebben immers een positief effect op de ecologische waterkwaliteit in het gehele systeem. De samenwerking met gemeenten wordt in het kader van het lokale water verder versterkt, onder meer in het Netwerk Schoon en Gezond Water. Delfland treedt in overleg met de provincie Zuid-Holland om van hun inzet voor de oostboezem (de Schie en de Vliet) méér werk te maken. Om initiatieven met betrekking tot het verbeteren van de ecologische kwaliteit in het lokale water te ondersteunen wordt een bijdrageregeling opgesteld voor het jaar 2019. Voor deze regeling is éénmalig € 400.000 beschikbaar. Met deze regeling worden gemeenten gestimuleerd om pilot- of voorbeeldprojecten te realiseren, waaraan een maximale bijdrage van 30% wordt verleend. Voor particulieren ontwikkelt Delfland parallel een regeling.

Omgeving

Waterkwaliteit krijgt steeds vaker de aandacht van inwoners. Dit uit zich onder meer in een toename van het aantal meldingen, bijvoorbeeld over kroos. Gevolg is de noodzaak tot een beter omgevingsmanagement (met mogelijk participatie). Dit vertaalt zich onder meer in de aanpak die voor kroos wordt gevolgd, onderdeel daarvan zijn bijvoorbeeld pilots waarbij de omgeving wordt betrokken.

Programmalijn Grondwater en Bodemdaling

In 2018 wordt gewerkt aan een integratie van de visie grondwater in een geactualiseerde beleidsnota grondwater. De visie grondwater geeft verschillende mogelijkheden tot verdergaande samenwerking tussen overheden provincie, gemeenten en waterschap. Een keuze moet hierin nog gemaakt worden. De implementatie van de Omgevingswet heeft prioriteit (bij de verschillende overheden), waardoor de urgentie voor de gezamenlijke uitwerking van de visie grondwater lager is. Dit zal bepalend zijn voor de voortgang.

Er is in 2018 een globale bodemdalingsstrategie opgesteld. Om deze te vertalen in handelingsperspectieven wordt de bodemdalingsstrategie in 2019 en 2020 in samenwerking met gebiedspartners voor zeven verschillende thema's verder uitgewerkt.

Programmalijn Vaarweg

In het beheergebied komt steeds meer recreatievaart en de daarbij behorende vraag om in delen van het watersysteem gemotoriseerd te mogen varen. Mogelijk neemt de noodzaak tot handhaving meer toe dan waar nu vanuit gegaan wordt.

3.4 Afvalwaterketen en zuiveren

3.4.1 Trends en ontwikkelingen

Programmalijn Transporteren en zuiveren

De ambitie van Delfland om in 2025 energieneutraal te zijn vraagt een aanzienlijke verplichting van zuiveringsbeheer om daar waar mogelijk energie te besparen en/of zelf te voorzien in de eigen energiebehoefte. Waar de zuiveringen van oudsher gezien werden als een afvalverwerkingsinstallatie, zullen ze in de toekomst meer en meer ook gezien worden als locaties voor productie van energie, zoet water en grondstoffen. Om in de komende jaren optimale invulling te geven aan de ambitie energieneutraal en de mogelijke realisatie van zoetwaterfabrieken wordt prioriteit gegeven aan deze twee onderwerpen. Daarnaast wordt ook onderzoek naar terugwinning van kansrijke grondstoffen uitgevoerd.

Programmalijn Hergebruik grondstoffen

Deze programmalijn richt zich onder andere op het invullen van de ambitie Delfland energieneutraal. In het kader van de Toekomstagenda Afvalwaterketen Delfland wordt verder gewerkt aan het Plan van Aanpak en een programmering (investeringsagenda). In 2018/2019 wordt hiervoor een groot aantal businesscases en onderzoeken uitgevoerd. Aan een aantal innovaties wordt, eventueel met ketenpartners, direct invulling gegeven, met een vertaling naar investeringsvoorstellen in 2019.

Sinds begin 2018 levert Delfland vanuit de zuivering De Groote Lucht groen gas. Met deze innovatie zorgt Delfland dat het biogas wordt ingezet daar waar het de meeste waarde toevoegt. Om de productie van groen gas uit te breiden wordt, op basis van een businesscase, een investeringsvoorstel voorbereid om in 2019 groen gas ook op de Harnaschpolder te produceren.

Het produceren van groen gas draagt bij aan de circulaire economie, maar heeft in formele zin geen meerwaarde voor het doel om als Delfland energieneutraal te worden. Dit heeft te maken met de huidige rekensystematiek, die bijdragen (het verkopen van groen gas) aan andere sectoren niet meerekent. In 2019 wordt samen met de Unie van Waterschappen uitgezocht of deze (landelijke) systematiek kan worden aangepast.

Delfland heeft de afgelopen jaren gewerkt aan diverse pilotprojecten om het effluent verder op te werken, met als doel effluent in te zetten als bron van zoetwater. Deze ervaringen worden gebruikt bij de doorvertaling naar zoetwaterfabrieken op de zuiveringen. Onder voorbehoud van een positieve besluitvorming wordt in 2019 gestart met het ontwerp/de bouw van een zoetwaterfabriek op zuivering De Groote Lucht.

Afhankelijk van voldoende deelname uit de glastuinbouwsector wordt in 2019 geïnvesteerd op zuivering De Nieuwe-Waterweg (Hoek van Holland), met als doel het centraal verwijderen van gewasbeschermingsmiddelen. De investerings- en exploitatiekosten van deze extra zuiveringsstap worden gedragen door de glastuinbouwsector.

De maatregel zoetwaterfabriek draagt bij aan de doelstellingen op het gebied van Delfland circulair, omdat met het terugbrengen van het schone water in de zoetwaterketen dit water wordt hergebruikt.

De slibverwerker HVC heeft vertraging opgelopen in het proces om te komen tot het opwekken van fosfaat. Dat betekent dat op zijn vroegst eind 2019 fosfaat kan worden teruggewonnen.

Programmalijn PPS

Bij het gerenoveerde gemaal Morsestraat is een probleem geconstateerd met het onderhoud en de vervuiling van de pompen. Er is uitgebreid onderzoek uitgevoerd naar de oorzaken en mogelijke oplossingen. In 2019 worden (op basis van het plan van aanpak, 2018) de problemen bij het gemaal opgelost. Een deel van de herstelkosten wordt door Delfland betaald, het overige door Delfland services B.V.

In 2033 loopt het DBFO-contract met Delfluent af. De komende jaren worden gebruikt om in 2023 (tien jaar voor einde contract) duidelijkheid te krijgen betreffende de te volgen koers.

Programmalijn Samenwerken in de afvalwaterketen

Delfland, Delfluent BV, gemeenten en de drinkwaterbedrijven blijven investeren in samenwerkingsverbanden, zoals het Netwerk Afvalwaterketen Delfland (NAD), de Rotterdamse Samenwerking in Afvalwaterketen (RoSa) en het Optimalisatie Afvalwater Systeem bij AWZI De Groote Lucht (OAS DGL). Met deze samenwerking wordt ingezet op zo laag mogelijke kosten, ook voor de langere termijn.

In 2019 wordt met alle betrokken partners het onderzoek gecontinueerd naar optimalisatiemogelijkheden binnen de zuiveringskring Harnaschpolder.

3.5 Programma Innovatie, duurzaamheid en financiën

3.5.1 Trends en ontwikkelingen

Programmalijn Innovatie en duurzaamheid

Innovatieprocessen starten met een goed idee en na verschillende (test)fasen kan zo'n idee resulteren in een implementatie in de primaire processen van Delfland. De focus van de innovaties is gericht op de grote maatschappelijke opgaven, zoals klimaatadaptatie, circulariteit, waterkwaliteit, energieneutraliteit en duurzaamheid. Voor de ontwikkeling van innovaties in alle stadia van de innovatiecyclus wordt jaarlijks het innovatiefonds beschikbaar gesteld voor een totaalbedrag van € 1 miljoen⁶.

In 2018 is onderzoek gedaan naar het grootschalig toepassen van wind- en zonne-energie op de locaties van Delfland, met als doel om in 2025 als Delfland energieneutraal te zijn. Dit leidt tot een investeringsvoorstel met betrekking tot het toepassen van zonne-energie in de Begroting 2019. De toepassing is vooral gericht op daken en terreinen van de afvalwaterzuiveringen van Delfland, rioolgemalen en oppervlaktewatergemalen. Voor windenergie heeft Delfland ook 2019 nodig om verder te verkennen op welke wijze windenergie kan worden opgewekt, in aanvulling op de al bestaande windmolens bij De Groote Lucht.

Programmalijn Financiën

Met een goed inzicht in de vervangingsinvesteringen wordt ook voor de langere termijn scherp wat de benodigde investeringen zijn en kan het financieel beleid daarop worden afgestemd.

Vervangingsinvesteringen

Onder vervangingsinvesteringen worden de investeringen verstaan die nodig zijn om de huidige assets langdurig in stand te houden. De ontwikkelopgaven voor assets (uitbreidingen of aanpassingen, bijvoorbeeld door ruimtelijke ontwikkelingen of nieuw beleid) maken geen onderdeel uit van de vervangingsinvesteringen. Dat geldt ook voor regulier projectmatig onderhoud (maaien, baggeren, schilderwerk, et cetera) en de elementen van de zuiveringen en het transportsysteem die onder de PPS vallen.

In paragraaf 4.3 van deze Kadernota is opgenomen wat de omvang van de vervangingsinvesteringen in 2019 is. Voor de jaren daarna is het beeld minder volledig. Dit beeld biedt nog niet het volledige overzicht dat nodig is voor het onderbouwen van langjarige financiële scenario's en analyses op concernniveau, waarmee inzichtelijk kan worden gemaakt welk investeringsvolume in de toekomst nodig is.

Daarom vindt in 2018 een verdiepingsslag plaats, als onderdeel van de implementatie van assetmanagement. Deze verdiepingsslag is erop gericht om in de Kadernota 2020 een langjarig kwantitatief overzicht van de vervangingsinvesteringen beschikbaar te hebben. Dat overzicht wordt verder verfijnd in de volgende jaren.

Het inzicht in de langjarige vervangingsinvesteringen kan alleen worden verkregen met behulp van goede basisinformatie. Een belangrijke randvoorwaarde hierbij is goed gegevensbeheer. Hierin is nog verbetering nodig, dat ook als onderdeel van de implementatie assetmanagement wordt opgepakt.

⁶ Het benutten van dit fonds vindt plaats via projecten die na toetsing en prioritering in lijn met het innovatiebeleid worden geselecteerd en in uitvoering worden genomen.

3.6 Bestuur, organisatie en instrumenten

3.6.1 Trends en ontwikkelingen

Programmalijn Organisatieontwikkeling, sturing en informatievoorziening

Ontwikkeling personeel

Delfland richt zich op het omgevingsgericht en integraal uitvoeren van zijn kerntaken, samen met alle relevante maatschappelijke partners. Digitalisering, automatisering en integratie van werkzaamheden zullen daartoe steeds belangrijker worden. Om in een dergelijke, netwerkgerichte samenleving te kunnen opereren worden van veel medewerkers andere competenties gevraagd, dan voorheen. Denk bijvoorbeeld aan omgevingsgericht werken, klantgerichtheid, etc.

Naast deze ontwikkeling is er sprake van een vergrijzend personeelsbestand, met de nodige uitstroom in de komende jaren. Met de inzet van strategische personeelsplanning wordt in beeld gebracht wat nodig is om deze ontwikkelingen op te vangen en wordt gerichte actie in gang gezet.

Veiligheid

Goed veiligheidsmanagement is cruciaal, daarbij constateert Delfland dat de arbo-veiligheid prioriteit nodig heeft. Een deel van de werkzaamheden van het waterschap kent wezenlijke risico's. Delfland onderkent het belang van veilige werkomstandigheden en werkt doorlopend aan het beheersen van de arbeidsrisico's. Verdergaande professionalisering en intensivering van het veiligheidsbewustzijn zijn van groot belang om de veiligheid van medewerkers en derden te borgen.

Veiligheid, duurzaamheid en gezondheid zijn ook belangrijke uitgangspunten voor de renovatie van de kantoren op de zuiveringslocatie in Vlaardingen. Nader onderzoek moet nog uitwijzen welke impact dat heeft op de eerder globaal ingeschatte investeringskosten.

Informatievoorziening

Snelle toegang voor iedereen tot de juiste informatie wordt de norm. Daartoe sluit Delfland de interne en externe informatiehuishouding efficiënt aan op de ketens waarin Delfland deelneemt.

Dankzij forse inspanningen in de voorgaande jaren is Delfland ver gevorderd met zaakgericht werken in de dienstverlenende domeinen en met data gedreven innovaties zoals 3Di en de implementatie van de DAMO-standaarden. Toch is Delfland zich terdege bewust van de noodzakelijke doorlopende veranderopgave op het terrein van digitalisering. De agenda hiervoor stelt Delfland samen met partners op.

Het belang van automatisering en digitalisering in de primaire processen van Delfland neemt steeds verder toe. Naar aanleiding van nieuwe wetgeving, maatschappelijke ontwikkelingen en technologische mogelijkheden wordt constant gekeken hoe Delfland blijft voldoen aan vigerende wetgeving en de dienstverlening blijft leveren die de samenleving verwacht.

Om bij een calamiteit uit te kunnen wijken naar een alternatieve infrastructuur (reservenetwerk) waarover Delfland zelf de controle heeft, wordt een investering verwacht van € 250.000. Daarnaast gaat aandacht uit naar de bescherming van persoonsgegevens, als gevolg van de Europese regelgeving op dit terrein (de Algemene Verordening Gegevensbescherming). De verantwoordelijkheden zijn belegd, waaronder de benoeming van een functionaris gegevens bescherming en een plaatsvervanger. Op hoofdlijnen zijn de risico's in beeld. De uitwerking van deze risico's in beheersmaatregelen wordt in 2019 afgerond. Hierbij vindt afstemming plaats met het algemene beleid op het terrein van informatiebeveiliging.

Samenwerking, via Het Waterschapshuis en in andere samenwerkingsverbanden, staat centraal bij de implementatie van nieuwe ontwikkelingen op ICT-gebied. Zeker omdat standaardisatie binnen de overheid steeds meer de norm wordt. Door samenwerking met andere waterschappen worden de uitgaven voor ICT zo kosteneffectief mogelijk gedaan.

Programmalijn coördinatie regulering en toezicht

Om de werkzaamheden nu en in de toekomst efficiënt en effectief uit te kunnen voeren is er een verbetering van de digitale/ICT-ondersteuning van de werkprocessen noodzakelijk. In 2018 worden de mogelijkheden hiertoe geïnventariseerd. Het grootste deel van de implementatie van verbetermaatregelen vindt plaats in 2019.

In 2019 wordt het grootste deel van het verbeterplan om te voldoen aan de nieuwe landelijke VTH-kwaliteitseisen geïmplementeerd. Het risico bestaat dat de rapportage- en registratiedruk toeneemt. Hier wordt samen met de collega waterschappen landelijk aandacht voor gevraagd.

Integrale legger

In het eerste kwartaal van 2019 wordt een eerste versie van de integrale legger opgeleverd. Het traject van de integrale legger is complex en raakt veel werkprocessen binnen Delfland. Ontwikkelingen zoals assetmanagement en de omgevingswet stellen eisen aan de integrale legger. Met een halfjaarlijkse actualisatie wordt gewaarborgd dat wordt aangesloten op nieuwe ontwikkelingen, bijvoorbeeld op gebied van beleid, informatisering en automatisering.

Programmalijn Waterbewust en communicatie

Waterbewustzijn

Met het programma waterbewustzijn wil Delfland een beweging aanjagen, zodat andere partijen (inwoners, bedrijven, grondeigenaren en medeoverheden) actief gaan bijdragen aan het toekomstbestendig inrichten van de leefomgeving. In deze aanpak heeft Delfland voor ogen inwoners en bedrijven bewust en onbewust aan het denken te zetten over water. Het doel is op lange termijn bij inwoners, bedrijven en gemeenten een omslag in denken tot stand brengen waar water duurzaam omarmd wordt en een positieve plek krijgt in de leefomgeving. In dit kader verkent Delfland de mogelijkheden voor samenwerking met Madurodam, bij onder meer de totstandkoming van het 'Waterrijk' en bij het ontwikkelen van een nieuw aanbod van maatschappelijke thema's aan scholen. De vorm van de samenwerking en de gevraagde investering is afhankelijk van de uitwerking.

Communicatie

Ten behoeve van de communicatiestrategie wordt in 2019 de corporate story verder uitgewerkt.

Daarnaast zal ook de uitrol van een nog te ontwikkelen content strategie voor een deel in 2019 plaatsvinden. Dit betekent meer doelgroepgericht communiceren via de algemene Delflandse social media kanalen.

Waterschapsverkiezingen

Op 20 maart 2019 vinden de waterschapsverkiezingen plaats. Deze zullen weer gelijktijdig plaatsvinden met de verkiezingen voor Provinciale Staten en door de gemeenten worden gefaciliteerd.

3.7 Risicomanagement

De vorig jaar geïntroduceerde aanpak van risicomanagement heeft geleid tot het op consistente wijze bepalen van de risicopositie van Delfland en tot het verbeteren van de onderbouwing van het benodigde weerstandsvermogen.

Het verankeren in de organisatie van de nieuwe werkwijze is in gang gezet. Inmiddels heeft de eerste actualisering van de risico's plaatsgevonden, het resultaat is weergegeven in onderstaand overzicht van risico's en beheersmaatregelen. De eerdere onderbouwing van het benodigde weerstandsvermogen ad € 25 miljoen blijft gehandhaafd.

In de begroting 2019 van Delfland zal een actueel risicoprofiel, alsmede het hierop gebaseerde benodigde weerstandsvermogen, worden opgenomen

Risico's en beheersmaatregelen				
Nr	Risico	Niveau	Domein	Beheersmaatregel
1	Restrisico normering overstrooming	ZH	Water-keringen	Parate organisatie crisisbeheersing.
2	Niet bijhouden klimaatverandering	ZH	Water-keringen	Delfland kan niet tijdig maatregelen nemen, omdat de klimaatverandering harder gaat dan verwacht. We hebben geen goed antwoord op nog extremere situaties die zich eerder voordoen dan waarop we voorbereid zijn. Nader onderzoek is nodig.
3	Niet halen lange termijn doelen Kader Richtlijn Water	ZH	Water-systeem	Het risico bestaat dat de verbetering van de chemische waterkwaliteit, die randvoorwaardelijk is voor het behalen van de ecologische doelen, niet tijdig op gang komt. Vanuit verschillende netwerken en gremia wordt ingezet op beleidsbeïnvloeding om dit risico te beheersen. De Delta-aanpak waterkwaliteit en zoetwater speelt hier een belangrijke rol. Communicatiemiddelen en afsprakenkader Emissieloze kas worden hiervoor ingezet.
4	Continuïteit organisatie	ZH	Bedrijfs-voering P&O	Strategische Personeelsplanning (SPP) wordt ingevoerd per 2018. Een pilot is gestart in 2017. Met SPP wordt de strategische personeelsbehoefte voor een periode van 4 jaar in beeld gebracht en wordt bepaald welke HR-acties nodig zijn om de behoefte te realiseren. In relatie tot de behoefte wordt ook nagegaan hoe we bepaalde functies het beste kunnen werven. Daarnaast wordt ingezet op branding, arbeidsmarktcommunicatie en recruitment om op een krappere wordende arbeidsmarkt toch de juiste medewerkers te vinden en te verleiden. Voor toezicht en handhaving zijn specifieke maatregelen getroffen.
5	Verlies van controle over kritieke/vitale infrastructuur (continuïteit van de systemen).	ZH	Bedrijfs-voering I&A	De beheersmaatregelen vallen uiteen in drie aandachtsgebieden: preventie, detectie en recovery. 1. Preventie bestaat uit veel voorlichting (awareness bij gebruikers essentieel) en anti-virus /firewall protectie; 2. voor Detectie zijn zowel alerte gebruikers als technische middelen nodig. Beiden om 'vreemd' gedrag zo vroeg mogelijk te detecteren; 3. Na detectie wordt de besmetting door I&A geïsoleerd en vervolgens worden de back-ups gebruikt om de aangetaste delen te verwijderen en de jongste bruikbare back-up terug te zetten. Door de huidige maatregelen risiconiveau M, inherent zeer hoog tot ontoelaatbaar.

Risico's en beheersmaatregelen				
Nr	Risico	Niveau	Domein	Beheersmaatregel
6	Ongeval tijdens werkzaamheden	ZH	Bedrijfsvoering P&O	Risico-Inventarisatie en Evaluatie (RIE) voor alle activiteiten. Via de RIE worden de risico's in beeld gebracht en maatregelen, met behulp van een plan van aanpak, genomen om ongevallen te voorkomen. Daarnaast wordt een safety managementsysteem ontwikkeld. Ter dekking van de financiële schade door dodelijke ongevallen tijdens werkzaamheden heeft Delfland een verzekering afgesloten.
7	Lokale verontreiniging Watergang	H	Water-systeem	Intensivering van handhaving en bewustwording (Polderaanpak Bestrijdingsmiddelen) is erop gericht dit risico te minimaliseren. Dit gebeurt door een app te ontwikkelen, waarmee waterkwaliteitsgegevens online worden geplaatst, waardoor interactie en bewustwording bij ingelanden wordt vergroot. Een opgetreden lokale verontreiniging zal, als noodmaatregel, worden geïsoleerd en verwijderd.
8	Afschuiven Veenkades	H	Water-keringen	De veenkades worden bij neerslagtekort met voorrang geïnspecteerd. Door verdere professionalisering van de inspectie en de tweede toetsronde regionaal ontstaat meer inzicht in de meest gevoelige kades en kunnen zo nodig gepaste maatregelen genomen worden.
9	Permanent hoge concentraties nutriënten (veiligheid, reputatie en stank)	H	Water-systeem	Te hoge concentraties nutriënten in het oppervlaktewater veroorzaken een slechte waterkwaliteit. Tuinders en agrariërs kunnen niet verboden worden om nutriënten te gebruiken. Wel kunnen deze worden aangesproken op en aangezet tot verantwoord gebruik ervan. Intensivering van handhaving en bewustwording (Polderaanpak Bestrijdingsmiddelen) en uitvoering van maatregelen in Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) kader dragen bij aan het verkleinen van het risico op permanent hoge concentraties nutriënten.
10	Overstroming door extreme buien	H	Water-systeem	Delfland zet in met het programma watersysteem om de bekende en berekende wateroverlast knelpunten op te lossen, met het programma Klimaatadaptatie speelt Delfland in op de verdere klimaatverandering en mogelijk toename van extreme buien. Daarnaast heeft Delfland een adequate crisisorganisatie.
11	Veranderende inzichten op Rijksniveau, die leiden tot aanscherping van de normering van de primaire keringen en tot extra maatregelen en extra kosten.	H	Water-keringen	Het veranderende kader leidt mogelijk tot een verbeteropgave voor de Delflandse dijk of de kustverdediging. In geval van een verbeteropgave zal Delfland een beroep doen op het Hoogwaterbeschermingsprogramma. De benodigde hoeveelheid geld en menskracht voor toetsen wordt gemonitord en eventuele afwijkingen worden in de P&C-cyclus ingebracht.
12	Dienstverleningsvergoeding PPS	H	Zuivering	De begrote dienstverleningsvergoeding is gebaseerd op een stijging van de indices van 2,4%. Delfland beoordeelt en maakt periodiek melding van dit risico aan de hand van de voortgang van de prestaties, de werkelijke ontwikkeling van de indices en de bijgestelde prognoses van Delfluent.
13	Ziekteverzuim	H	Bedrijfsvoering P&O	Een werkgroep is bezig om te bezien welke aanvullende maatregelen en beleidsafspraken gemaakt moeten worden.
14	Schade Natuur Vriendelijke Oever	H	Water-systeem	Door goed beheer en onderhoud en door oevers constructief te beschermen (kooien, beschoeiingen enz.) kan dit risico verkleind worden.

Risico's en beheersmaatregelen				
Nr	Risico	Niveau	Domein	Beheersmaatregel
15	Te lage waterpeilen door droogte	H	Water-systeem	De inzet van Delfland is om de zoetwater aanvoer te blijven waarborgen, daarnaast wordt gekeken hoe de behoefte/gebruik aan zoetwater verder omlaag kan. Door actief peilbeheer wordt risico op te laag waterpeil verlaagd.
16	Langdurige uitval technische automatisering systeem	H-M	Zuivering	Beheersmaatregelen die zich richten op preventie en/of bestrijding van de gevolgen van uitval Technische Automatisering (TA) liggen klaar "op de plank". Een opgetreden uitval van TA zal worden behandeld als een calamiteit.
17	Verlies van persoons- of bedrijfsgegevens en van data-integriteit.	M	Bedrijfsvoering I&A	Delfland werkt voortdurend aan het bewustzijn van informatiebeveiliging van alle Delflanders en realiseert zich dat informatiebeveiliging pas in de laatste plaats een zaak van I&A is. I&A beschikt over, en oefent met, een calamiteitenbestrijdingsplan. Vanuit dit plan en dit scenario kan de calamiteitenorganisatie in werking worden gesteld om de omvang van het probleem en de consequenties voor de verschillende bedrijfsonderdelen vast te kunnen stellen en via de calamiteitenorganisatiekanalen te communiceren met heel Delfland.
18	Falen kade door vreemd object (boom, duiker)	M	Waterkeringen	Bij ongewenste nieuwe niet waterkerende objecten (NWO's) op gesaneerde dijkvakken en ongewenste bestaande NWO's vindt handhaving plaats conform toezichtsplan.
19	Persleidingbreuk	M	Zuivering	Beheersmaatregelen die zich richten op preventie en/of bestrijding van de gevolgen van persleidingbreuk liggen klaar "op de plank". Een opgetreden persleidingbreuk zal worden behandeld als een calamiteit.
20	Verlies bediening Kunstwerk in Kering	M	Waterkeringen	Inventarisatie kunstwerken en bedieningsprotocollen voor de eigen kunstwerken en de door derden bediende kunstwerken.
21	Modernisering waterschapsbelasting (Voorlopig beoordeeld, nog in onderzoek)	ZH	Zuivering	Invloed aanwenden om de aanpassing van de waterschapsbelasting te voorkomen.
22	Waterschapsverkiezingen 2019 (nog te beoordelen)	H	BBC Bestuur	Het is nog onduidelijk of de waterschappen verplicht worden tot een bijdrage aan het gemeentefonds voor de waterschapsverkiezingen. In de loop van 2018 komt hierover meer duidelijkheid.
23	Vervallen van de Koepelvrijstelling voor de BTW	H	Bedrijfsvoering Financien	De staatssecretaris van Financiën heeft op 7 juni 2018 in de Tweede Kamer gemeld dat hij zijn eerdere besluit om de BTW-koepelvrijstelling in te perken, opschort. De opschorting betekent dat waterschappen ook na 1 januari 2019 nog gebruik kunnen maken van de BTW-koepelvrijstelling. Of de inperking hiermee definitief van de baan is, hangt af van de vorderingen die de Staatssecretaris in Europees verband zal maken.

4 Financieel kader

4.1 Financieel beleid coalitieakkoord, kadernota en begroting

Met het coalitieakkoord 2015-2019 'Iedereen bewust van water' is de ambitie geformuleerd om de schuldenlast van Delfland structureel te verminderen, door te sturen op een meerjarig structureel positief begrotingssaldo met een besparing op de kosten en een gematigde tariefstijging. De financiële uitgangspunten zijn opgenomen in paragraaf 1.1 van deze kadernota.

De positieve kasstroom die door al deze maatregelen optreedt, geeft ruimte om binnen de collegeperiode kortlopende geldleningen af te lossen. Met ingang van 2023 biedt de kasstroom eveneens ruimte om langlopende geldleningen af te lossen.

Eén van de thema's uit het coalitieakkoord is het toekomstbestendig maken van de financiële huishouding. In het kader hiervan is door de verenigde vergadering (dossier nr. 522) besloten tot de balansverkorting. Per saldo worden minder kosten naar de toekomst doorgeschoven en worden meer kosten genomen op het moment van uitgave. De financiële implicaties voor 2019 en verder zijn conform het besluit van de verenigde vergadering verwerkt in deze kadernota.

De positieve effecten op het resultaat in de jaren 2019-2023 vanwege de balansverkorting zijn geoormerkt voor het aanvullen van de algemene reserves (in 2019) en vanaf 2020 wordt het resterende voordeel wordt toegevoegd aan de reserve niet vrij besteedbaar vermogen.

Tabel 4.1 Effecten Balansverkorting

Effect Balansverkorting in meerjarenraming (* €1.000)		2019	2020	2021	2022	2023
	Balansverkorting – effect op exploitatie	6.644	2.947	2.460	2.275	2.075
	Toevoeging algemene reserves (2019) en niet vrij besteedbaar vermogen (2020)	-6.644	-2.947	-2.460	-2.275	-2.075
	Totaal	0	0	0	0	0

4.2 Tarieven

In lijn met het amendement Van Kretschmar c.s.⁷, stelt het college voor om bij Begroting 2019 het zuiveringstarief voor 2019 ongewijzigd te laten en te bepalen op € 93,50. Voor de meerjarenraming tot en met 2022 wordt een ongewijzigd tarief zuiveringsheffing (€ 93,50) gehanteerd, met inzet van de opgebouwde reserve Tariefcompensatie.

De tariefontwikkeling van de watersysteemheffing blijft ongewijzigd op 1,5%.

4.3 Voorziening groot onderhoud afvalwater en zuiveren

De kosten van onderhouds vervangingen binnen het programma Afvalwaterketen en zuiveren zijn te beschouwen als levensduur verlengend en het college stelt voor hiervoor een (bulk)krediet voor meerdere jaren beschikbaar te stellen, waarmee deze vervangingen voortaan als investering (in plaats van exploitatie) beschouwd worden. In de loop van 2018 volgt hiervoor een kredietaanvraag richting de VV van circa € 12 miljoen. Dit bedrag is nog niet verwerkt in het meerjarig investeringsvolume zoals weergegeven in tabel 4.6 van deze kadernota. In de Begroting 2019 is de verdeling over de jaren uitgewerkt en het meerjarig investeringsvolume van het programma afvalwaterketen en zuiveren hierop aangepast. Bij een positief besluit over de kredietaanvraag kan per 31 december 2018 de voorziening groot onderhoud afvalwaterketen en zuiveren in de exploitatie komen te vervallen. De jaarlijkse dotatie aan de voorziening komt dan ook met ingang van 2019 te vervallen (zie tabel 4.3).

⁷ Amendement Van Kretschmar c.s., Begroting 2017

4.4 Mutaties Kadernota

4.4.1 Nieuwe ontwikkelingen

Nieuwe ontwikkelingen leiden ertoe dat extra uitgaven worden voorzien (zie tabel 4.2). Daarnaast komen middelen beschikbaar (zie tabel 4.3).

Tabel 4.2 Aanvullende opgaven Kadernota 2019

Aanvullende opgaven Kadernota 2019 ten opzichte van meerjarenraming (*€1.000)		2019	2020	2021	2022	2023
	Bijdrageregeling Lokaal water	400				
	Exogene factoren	3.100	3.150	3.150	3.150	3.150
	Totaal	3.500	3.150	3.150	3.150	3.150

Tabel 4.3 Beschikbare middelen Kadernota 2019

Beschikbare middelen Kadernota 2019 ten opzichte van meerjarenraming (* €1.000)		2019	2020	2021	2022	2023
	Vervallen dotatie voorziening onderhoudsvervanging 1)	800	800	800	800	800
	Belastingopbrengsten Watersystemen 2)	800	1.200	1.500	1.800	2.000
	Belastingopbrengsten Zuiveringsheffing 3)	1.500	2.100	2.600	2.800	3.100
	Lagere WOZ-kosten	200	200	200	200	200
	Kosten nazorg van exploitatie naar investering	800	800	800	800	800
	Totaal	4.100	5.100	5.900	6.400	6.900

- 1) Groot onderhoud afvalwater is levensduur verlengend en wordt met ingang van 2019 als investering beschouwd. De voorziening groot onderhoud valt hiermee vrij per ultimo 2018 evenals de jaarlijkse dotatie met ingang van 2019.
- 2) De extra belastingopbrengsten houden verband met een hoger aantal ingezetenen dan aanvankelijk ingeschat.
- 3) Extra huishoudens betekent een stijging in het aantal VE's.

4.4.2 Financieel overzicht mutaties Kadernota 2019 ten opzichte van meerjarenraming 2019-2022

Tabel 4.4 Mutaties Kadernota 2019 ten opzichte van meerjarenraming 2019-2022

Mutaties Kadernota 2019 ten opzichte van meerjarenraming (*€ 1.000)		2019	2020	2021	2022	2023
	Aanvullende opgaven volgens tabel 4.2	- 3.500	- 3.150	- 3.150	- 3.150	- 3.150
	Beschikbare middelen volgens tabel 4.3	4.100	5.100	5.900	6.400	6.900
	Mutaties Kadernota 2019	600	1.950	2.750	3.250	3.750

Het resultaat van de mutaties wordt, in lijn met de financiële uitgangspunten zoals opgenomen in paragraaf 1.1 van deze kadernota, in de Begroting 2019 en Meerjarenraming 2020-2023 opgenomen als storting aan de reserve niet-vrij besteedbare middelen.

4.5 Totaaloverzicht bijstelling meerjarenraming 2019-2023

De hiervoor beschreven aanvullende uitgaven en middelen leiden tot de volgende bijstelling⁸ van het meerjarig beeld van het jaarlijkse begrotingssaldo (voor en na bestemming).

Tabel 4.5 Bijstelling meerjarenraming 2019-2023

Meerjarenperspectief begrotingssaldi (*€ 1.000)	2019	2020	2021	2022	2023
Voordelig begrotingssaldo oorspronkelijke meerjarenraming 2019-2023 ⁹	22.907	27.515	28.961	29.550	30.000
Effect balansverkorting	6.644	2.947	2.460	2.275	2.075
Mutaties Kadernota 2019 (zie tabel 4.4)	600	1.950	2.750	3.250	3.750
Meerjarenperspectief na Kadernota 2019	30.151	32.412	34.171	35.075	35.825
Voordeel herfinanciering AWZI Harnaschpolder: storting in Reserve tariefdeemping zuiveringsheffing	- 1.400	- 1.400	-1.400	-1.400	-1.400
Storting in Reserve tariefdeemping zuiveringsheffing: verschil tarief Coalitieakkoord en actuele kostenmodel	- 1.268				
Onttrekking Reserve tariefdeemping zuiveringsheffing		712	2.740	4.818	7.000
Storting algemene reserve weerstandsvermogen watersysteem	-10.309				
Storting algemene reserve weerstandsvermogen zuivering	-2.264				
Storting restant voordelig begrotingssaldo in Reserve niet-vrij besteedbaar vermogen	- 14.910	- 31.724	- 35.511	- 38.493	- 41.425
Bijgesteld meerjarenperspectief (Na mutaties reserves)	0	0	0	0	0

4.6 Investerings

Mede op basis van de Kadernota 2019 worden de jaarlijkse investeringsbedragen bijgesteld bij Begroting 2019. Deze bijstelling komt enerzijds doordat binnen programma's in de tijd wordt geschoven met de investeringen (vertraging en/of versnelling). Anderzijds worden ook nieuwe investeringen gepland. De investeringsplanning wordt toegevoegd aan de Begroting 2019. In tabel 4.6 is het verwachte investeringsvolume per programma weergegeven.

Tabel 4.6 Bijgesteld investeringsvolume per programma

Meerjarenperspectief collegeperiode (* € 1 miljoen)	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Meerjarenraming 2018-2022	36,3	39,7	43,4	41,2	38,1	
HWBP	12,3	10,2	12,3	12,3	12,3	
Meerjarenraming 2018-2022 exclusief HWBP	24,0	29,5	31,1	28,9	25,8	
Bijstellingen Kadernota 2019		3,4	1,1	- 3,2	- 3,4	
Geactualiseerd investeringsvolume	24,0	32,9	32,2	25,7	22,4	
Verdeling naar programma's						
Stedelijk waterbeheer, klimaatadaptatie en veiligheid		9,9	7,7	4,7	5,8	5,9
Gezond, schoon en zoet water		2,0	5,3	1,5	0,2	0,2
Watersysteem		14,0	15,0	16,1	16,0	17,0
Afvalwaterketen en zuiveren		4,7	4,0	2,5	0,5	0,5
Financiën, duurzaamheid en innovatie		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bestuur, organisatie en instrumenten		2,3	0,3	0,9	0,0	0,0
Geactualiseerd investeringsvolume		32,9	32,2	25,7	22,4	23,6

De investeringsvolumes zijn gebaseerd op een inschatting van wat benodigd is voor de realisatie van de programmadoelstellingen. Het volume wordt meer gedetailleerd uitgewerkt

⁸ Bijstelling ten opzichte van Begroting 2018 en meerjarenraming 2019-2022 (VV 16 november 2017)

⁹ Zie tabel op pag.8 Programmabegroting 2018 en meerjarenraming 2019-2022 (VV 16 november 2017)

bij de Begroting 2019. Daarbij wordt ook nog de aangekondigde kredietaanvraag groot onderhoud afvalwater en zuiveren (paragraaf 4.3) verwerkt in het investeringsvolume. De grootste mutaties ten opzichte van de meerjarenraming 2019-2022 (Begroting 2018) hebben betrekking op:

- Stedelijk waterbeheer, klimaatadaptatie en veiligheid: lagere investeringen in 2021 en 2022;
- Afvalwaterketen en zuiveren: Groen gas op AWZI Harnaschpolder in 2019;
- Bestuur, organisatie en instrumenten: Huisvesting Vlaardingen in 2019.

Eén van de beheersaspecten is om bij de investeringen een onderscheid te maken tussen uitbreidings- en vervangingsinvesteringen. In paragraaf 3.5 is het inzichtelijk maken van de vervangingsinvesteringen toegelicht.

Bij de Kadernota 2019 bedraagt de raming van de investeringen in 2019 € 32,9 miljoen, te onderscheiden in de volgende categorieën:

- € 22,5 miljoen uitbreidingsinvesteringen;
- € 10,4 miljoen vervangingsinvesteringen.

4.7 Financiële positie Delfland op basis van Kadernota 2019

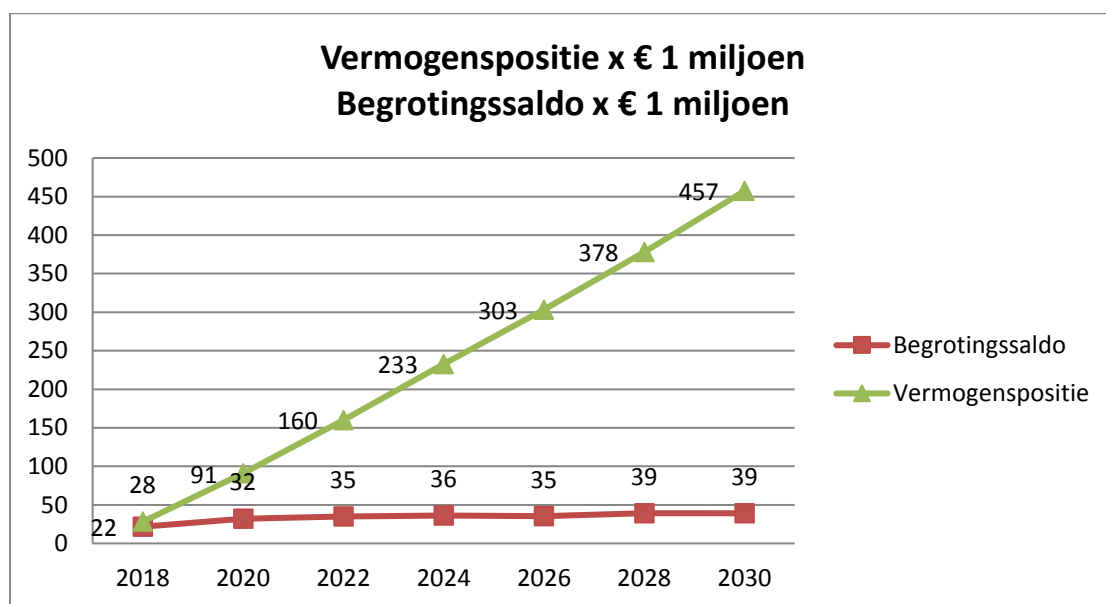
De financiële positie van Delfland wordt in beeld gebracht door middel van:

1. De vermogenspositie en het begrotingssaldo;
2. De aflossingsruimte en de schuldpositie.

In de hiernavolgende grafieken is voor de financiële positie een doorkijk naar 2030 gegeven, op basis van de volgende uitgangspunten:

1. Het tarief voor de zuiveringsheffing 2019 tot en met 2022 bedraagt € 93,50 per vervuilingseenheid, daarna stijging met 1,5%;
2. Voor de watersysteemheffing (ingezetenen) een jaarlijkse stijging van 1,5% conform het coalitieakkoord;
3. De structurele bezuiniging van € 15 miljoen is volledig opgenomen vanaf 2019;
4. Kapitaallasten worden bepaald rekening houdend met een geprognoseerd jaarlijks investeringsvolume van gemiddeld € 31 miljoen in de jaren tot en met 2030. Afwijkingen in toekomstige jaren hebben gevolgen voor de toekomstige financieringsbehoefte;
5. Positieve begrotingssaldi worden toegevoegd aan de reserve niet-vrij besteedbaar vermogen;
6. Kasstroom wordt gebruikt om investeringen te financieren uit eigen middelen en om de schuldpositie af te bouwen;
7. De huidige volumes (ingezetenen, vervuilingseenheden, arealen) vormen de basis van de prognoses. Wijzigingen in deze volumes hebben impact op de geprognoseerde opbrengsten én kosten.

Grafiek 1 Ontwikkeling Vermogenspositie en Begrotingssaldo

Grafiek 2 Ontwikkeling Schuldpositie en aflossingsruimte

